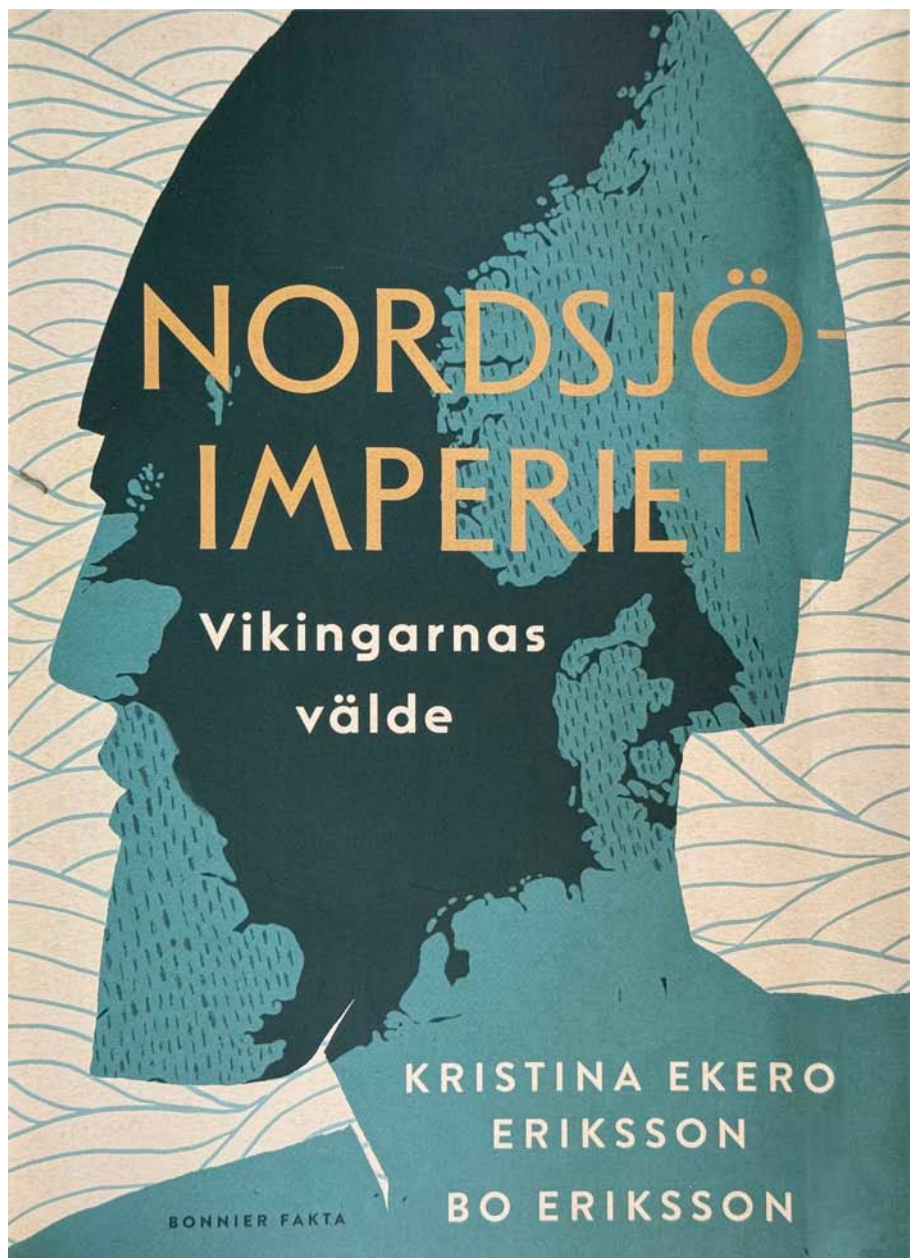

Bokrecension

Kristina Ekero Eriksson & Bo Eriksson: *Nordsjöimperiet. Vikingarnas välde*, Bonniers, Stockholm 2025. Inbunden, 206 sidor. Kan även köpas i digital form. ISBN 978-91-7887-649-5.

Historien om nordsjöväldets uppgång och fall börjar i princip med Harald Blåtands kristnande av danerna strax efter mitten av 900-talet och slutar med Sven Estridsen 100 år senare. Likväl behandlas i *Nordsjöimperiet. Vikingarnas välde* en tidsrymd av ungefär 250 år, från vikingarnas överfall på klostret i Lindisfarne 793 till slaget vid Hastings 1066 och dess konsekvenser. Det var en period fylld av blodiga överfall, plundring, massmord, förräderi, stora sjöslag, fader- och brodermord – men samtidigt också historien om vikingarnas gradvisa kristnande och införandet av en ny nordisk samhällsordning.

Tonvikten är lagd på Knut den Store (ca 995–1035), skaparen av nordsjöimperiet: kung av England 1016, kung av Danmark 1018, kung av Norge 1028 och – enligt honom själv 1037 – även över svearna. Läsaren får följa hans väg från plundrande och mördande viking till kristen kung och europeisk makt-havare. Hans bana blev kort men fick stora konsekvenser för både England och Norden.

Upplägget påminner om Dick Harrisons: en stor mängd nya och gamla källor bearbetas i avsikt att skapa en sammanhängande historia, skriven på ett enkelt språk, utformat för att tilltala en bredare publik. Meningarna är korta, ibland

så korta att det fordras en del funderande över hur de egentligen är tänkta att hänga ihop med varandra, och avsaknaden av kommaterering kan ibland upplevas som störande. Men efter ett tag flyter läsningen ganska obehindrat.

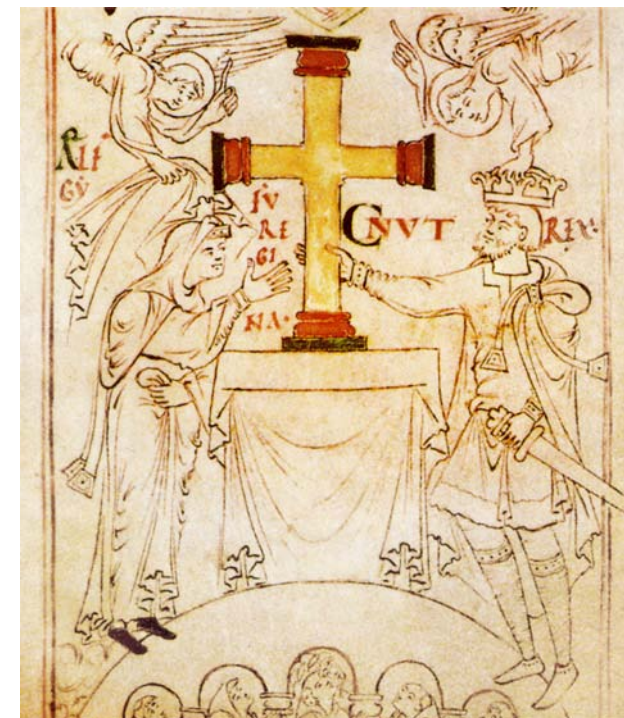
För att göra det lätt för såväl författare som läsare har texten indelats i tre delar – ”En viking på Englands tron” (inte Knut utan hans far, Sven Tveskägg), ”Knut skapar ett imperium” och ”Undergången” – som vardera består av en mängd småkapitel (totalt 50 stycken) på en eller några få sidor som försetts med pedagogiska rubriker som ”Harald Blåtand grundar Lund” eller ”Knut reser på pilgrimsresa” (till Rom). Det kan verka plottrigt men fungerar riktigt bra; den ovana läsaren får stolpar att hålla sig till och den redan bevandrade kan direkt hitta fram till vad som intresserar mest. Bokens stora förtjänst är emellertid att den ger en helhetsbild, inte bara av ett komplicerat och svåröverskådligt historiskt skeende utan också av dess bakomliggande faktorer, de betydelsefulla personerna och deras drivkrafter.

En rad figurer som vanligtvis inte ägnas någon större uppmärksamhet i historieskrivningen lyfts fram som betydelsefulla aktörer. Ett exempel på tidigare ganska förbisedda makthavare som här ges stort utrymme är drottning Emma av Normandie, gift först med anglosaxarnas/engelsmäns kung Ethelred, sedan med Knut och mor till två kungar: Hardeknut och Edward. Hon lät också sammanställa en krönika över sitt liv och danernas välde, *Encomium Emmae Reginae*, som författarna flitigt refererar till och citerar.

Det finns en del att irritera sig på, t.ex. att det på flera ställen i texten refereras till och beskrivs bilder som inte återges; för att bilda sig en uppfattning om dem måste man själv leta upp dem på nätet eller annorstädes. Anledningen till den totala frånvaron av bilder är sannolikt förlagets snålhet; boken är tryckt på billigt papper som knappast duger för bildåtergivning. Å andra sidan finns på omslagets insidor en karta med de viktigaste orterna inprickade och ätterna Wessex och Jellings stamträd, båda nog så viktiga för den som vill följa med i den vindlande handlingen. För forskaren är avsaknaden av noter naturligtvis ett störande handikapp.

En annan sak är att det på flera ställen finns onödiga upprepningar och inkongruenser som indikerar en slarvigt genomförd slutfas i arbetet med boken. Ett exempel är att Vilhelm Erövraren på sidan 179 anges ha blivit normandernas hertig vid sju års ålder medan det på sidan 181 sägs att detta ägde rum då han var åtta år gammal. För framställningen spelar det ingen som helst roll men

En av de bilder som beskrivs i boken (s. 134) men inte återges. Den visar hur Knut och Emma skänker ett gyllene kors till New Minster i Winchester. Texten lyder ”ÆLFGIFU REGINA” och ”CNUT REX”- Ælfgifu (alv-gåva) var det anglosaxiska namn som den normandiska Emma fick anta när hon gifte sig med Ethelred. New Minster Liber Vitæ, ca 1031 (British Library, Stowe MS 944, Wikimedia Commons).

ger ett dåligt intryck. Ett utelämnande som stör åtminstone den här läsaren är att det i slutet bara talas om slaget vid Hastings, och inte ”Hestenga”, som det faktiskt står på Bayeux-tapeten. Det kunde ha tarvat en förklaring.

På det hela taget lyckas författarna emellertid ge en sammanhängande och – trots myllret av personer, ortsnamn och komplicerade släktförbindelser – läs- värd och levande skildring av det historiska förloppet. Som forskare och ikonograf saknar man naturligtvis bilderna och referenserna, men i gengäld får man en god bild av hur nära dagens nordiska länder hängde samman under vikingatiden och varför samma ikonografiska komponenter kan dyka upp samtidigt över hela området. Normän, daner och svear deltog ju alla i plundringstågen, fick del av danagäldernas silver, såg samma saker och tog sannolikt hantverks- och konstförfarna slavar med sig hem. Boken rekommenderas därför som nyttig och inspirerande läsning, även för oss mer eller mindre närsynta specialister.

Lars Berggren